

μέ βιά τὴν κούνια του, μπᾶς καὶ τὸ ζάλισα γιὰ ὕπνο. Βδομάδες παιδεύεται τὸ μικρὸ μὲ πυρετὸ καὶ διάρροια ὡς πού κατάντησε σ' αὐτὸ τὸ χάλι τῆς σούφρας του. Στὴν ἀρχὴ τοῦ πῆρε δυὸ τρεῖς φορές γιαντὸ κι' ἀκολούθησε τὶς παραγγελιὲς του· μὰ τὸ μικρὸ βάραινε χωρὶς γιαντὸ καὶ γιαντρικὸ κι' αὐτὸς τᾶφισε πιά στὴν τύχη του.

— Μπαμπᾶ, νελό . . .

— Σκασμός . . .

Πνίγεται ἡ βλαστημιὰ στὰ χεῖλη του. Ἡ ματιὰ του θολερή, σαστισμένη, καρφώθηκε σὲ μιὰ γωνιά τῆς κάμαρας, πού κάτ' ἀπίστευτο, παράξενο γενότανε, δίχως πρὶν στὴν ἀφαιρημάδα του νὰ προσέξει. Ἡ γάτα τοῦ σπιτιοῦ, ἡ Μορφούλα, μαζί μὲ τὸ παιδί τῆς βύζαινε κ' ἓνα μικρὸ σκυλάκι, τὸ παιδί τῆς Λόλας, πού τὴν πλάκωσε τὸ κᾶρο καὶ ψόφησε! Ἀπὸ χτὲς ἐκλαιγε τ' ὄρφανὸ σκυλάκι θεονήστιο, γυρεύοντας τὴ μάνα του, καὶ θὰ τὸ εἶχανε, βίβαια, στὸ δρόμο, ναῦρη τ' ἀδέρφια του, ἂν ἡ πονετικὴ Μορφούλα δὲν τὸ προστάτευε. Πολλὲς φορές στὴν ἀρχὴ τὸ ζύγωνε, τὸ μύριζε κ' ἔφευγε πάλι μακριὰ του, ἀπ' τὴ φυσικὴ τῆς ἔχτρα γιὰ κάθε σκύλο. Κάθε φορὰ πού τὸ ζύγωνε, σῶπαινε τὸ σκυλὶ καὶ πρόσχαρα τῆς κουνούσε τὴν οὐρά του, σὰ νὰ παρηγοριότανε σ' τὴν ἀρρώστια του. Σὰν τ' ἔβρινε μοναχό, ξανάρχιζε τὸ κλάμα, πούταν λυπημένος νὰ τ' ἀκούς... Στὸ τέλος πῆρε πιά ἡ γάτα τὴν ἀπόφαση! Ζύγωσε μ' ἓνα χαδιάρικο νιαούρισμα τὸ σκυλάκι, τὸ κράτησε ἀπαλὰ στὰ δόντια τῆς καὶ σιγὰ σιγὰ τῶσπε ὅπου βρισκότανε καὶ τὸ γατί τῆς, πᾶνω σ' ἓνα παλιόπανο, κάτ' ἀπ' τὸ τραπέζι. Ἐβρινε πιά ψυχομάννα του. Ξαπλωμένη τώρα διάπλατα μὲ τὸν ἴδιον πόνο ἀγκαλιάζει καὶ γλείφει καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ τῆς, π' ἀδερφικὰ τραβοῦνε τὰ μαστάρια τῆς. Μὲ τὰ μισόκλειστα μάτια τῆς καὶ τὸ συνειθισμένο κεῖνο τῆς γάτας ροχάλισμα δείχνει πόσο εἶναι χαρούμενη μὲ τὴ φαμελιά τῆς! Τ' ἄρσανὸ κεῖνο σκυλὶ ἔχει καλύτερη τύχη ἀπὸ τὸ παιδάκι! Συμπόνεσε ἡ γάτα τὸ ἔρμιο τὸ σκυλὶ καὶ τόκανε παιδί τῆς καὶ τοῦδωσε τὸ γάλα τῆς, τὸ χᾶδι, τὴ ζεστασιά τῆς. Τὸ παιδάκι, ὅχι χᾶδι, ὅχι φιλή, ἀλλ' οὔτε νερό δὲ βρίσκει στὴ λαύρα του. . . Ἀλλοίμονο! Ἀλλάξε λοιπὸν ἡ φύση καὶ γίνανε τὰ ζῶα πιὸ πονετικά, πιὸ ἀγαθὰ, πιὸ φιλόφρονα; Εἶναι ἡ δική του δὲν εἶχε χρέος νὰ κοιτάξῃ τὸ παιδάκι στὴν ἀρρώστια του, νὰ τὸ συμπονέσῃ στὴ δυστυχία του; Μαῦρη ἀπελπισιὰ τὸν ἔζωσε στὴ σκέψη αὐτὴ τῆς ἀπονιᾶς του,

τῆς κακίας του, καὶ ξεπετάχτηκε ἄξαφνα, σὰ νὰ τὸν κεντήσανε ἀγκάθια, καὶ χύμησε στὸ παιδί καὶ τὸ σφιχταγκάλιασε. . . Τοῦ γλύκανε τὰ χεῖλη μὲ μύρια φιλιὰ, τοῦ θέρμανε τὸ παγωμένο κορμάκι μὲ χᾶδια. Εἴτανε παιδί του! τώρα πρώτη φορὰ τῶναι στὸν πόνο του. . .

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ὁ Θεὸς εὐχαριστοῦ σι, οἱ οὐκ εἰμι
ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων.

Λουκ. 18.

Ὅποιος ψηλώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθῇ· κι' ὅποιος ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ψηλώσῃ· θεϊκὴ παραγγελιὰ, πού μέσα τῆς ἔχει τὴν κρίση γιὰ τὸ δρόμο τῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἔθνους, τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ παραγγελιὰ εἶναι βγαλμένη ἀπ' τὸ περίφημο κομμάτι τοῦ Βαγγελιοῦ, τὴν παραβολὴ τοῦ Τελώνη καὶ τοῦ Φαρισαίου, πού στὰ λίγα τῆς λόγια διδάσκει τόσα πολλὰ κι' ὁμορφα πράγματα.

Ἀνεβόηκε, λέει, μιὰ φορὰ δυὸ ἀνθρώποι ἀπάνω στὸ ναὸ νὰ προσευκηθῶν, ὁ ἓνας Φαρισαῖος, ἀνθρώπος μὴ μου ἄπτου, κι' ὁ ἄλλος Τελώνης, πομπὴ καὶ καταφρόνια τοῦ κόσμου. Ὁ Φαρισαῖος ἐστάθηκε ξέχωρα μονάχος του κι' ἔκανε τέτια προσευχή· Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ὅπου δὲν εἰμαι σὺν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πού εἶναι ἄρπαγοι, ἄδικοι, γυναικάδες, ἡ καὶ σὺν τοῦτον τὸν Τελώνη. Δυὸ φορές τὴ βδομάδα νηστεύω, κι' ἀπ' ὅλα πού ἀποτάζω βγάζω τὸ δέκατο. Ὁ Τελώνης ἐστάθηκε ἀπόμακρος καὶ δὲν ἤθελε μὴδὲ τὰ μᾶτια του νὰ σηκώσῃ στὸν οὐρανὸ παρὰ χτυποῦσε τὰ στήθια του κι' ἔλεγε: Θεέ μου, συγχώρεσέ με τὸν ἁμαρτωλό. Νὰ σὰς πῶ· Ὁ Τελώνης κατέβηκε στὸ σπῆτι τοῦ πιὸ ζαλαφωμένου μπρὸς στὸ Θεό, παρὰ ὁ Φαρισαῖος, γιατί ὅποιος ψηλώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθῇ κι' ὅποιος ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ψηλώσῃ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημη παραβολὴ τοῦ Τελώνη καὶ τοῦ Φαρισαίου. Αὐτὰ πού εἶπε ὁ Χριστὸς μὲ τὰ λίγα κι' ἀπλὰ του λόγια, ἡ παλιά τῶν Ἑλλήνων

φιλοσοφία τὰ εἶχε ξεψαχνίσει μὲ τὰ σωστά τῆς. Ὁ Σωκράτης, ὁ πιὸ πραχτικὸς φιλόσοφος τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἐγνώρισε πῶς τὸ πιὸ μεγάλο σαράκι, πού ἔτρωγε τὴν κοινωνία τοῦ καιροῦ του εἴτανε ὁ ἀγέρας πού εἶχε γεμίσει τὸ κεφάλι ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ καιροῦ του. Ὅλοι οἱ συγκαίριτες τοῦ θαρούσανε πῶς ὅλα τὰ σπουδαῖα πράγματα τὰ ξέρανε, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἴτανε πῶς τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐνοιώθανε, μεγάλη δὲ παλληκαριά τοῦ Σωκράτη ἐλογίστηκε πού εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἰπῇ, πῶς κεῖνο πού ἔξερε πιὸ καλὰ εἴτανε τὸ πῶς δὲν ἔξερε τίποτα. Ὁλην αὐτὴν τὴν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη τὴν κλείει μέσα τῆς ἡ μικρὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνη καὶ τοῦ Φαρισαίου μὲ μιὰ νοστιμάδα ξέχωρη. Ἀκούστε τί ὁμορφα τὰ λέει: Ὁ Φαρισαῖος ἄμα ἀνέβηκε ἀπάνω στὸ ναὸ στάθηκε παράμερα μονάχος του νὰ κάμῃ τὴν προσευχή του. Μ' αὐτὰ τὰ λιγούλακια, μονοκοντυλιᾶς μᾶς τὸν ἐζωγράφισε πέρα καὶ πέρα τὸ Φαρισαῖο καὶ τὸ Φαρίσειμα. Δὲν ἀνακατώνεται ὁ Φαρισαῖος μὲ τὸν ἄλλο κόσμον μὴδὲ τὴν ὥρα τῆς προσευκῆς του· θαρρεῖ πῶς ὁ Θεὸς ἔχει ξέχωρα κατὰστικα καὶ λογαριασμούς μαζί του καὶ στέκει παράμερα νὰ τοῦ μιλήσῃ, νὰ τοῦ εἰπῇ σταῦτι τὴν προσευχή του. Ἡ ψωροπερηφάνεια σαρκωμένη σ' ἓναν ἄνθρωπο, σὲ τέτοιον μέτρο πού μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ γελάσῃ μὲ τὰ σωστά του καὶ νὰ κλάψῃ ὁ φιλόσοφος πού παρατηρᾷ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου. Ξέχωρα· τάχα λέει· Νὰ, ἓνας ὁ Θεὸς στὰ οὐράνια κι' ἓνας ἐγὼ ὁ Φαρισαῖος στὴ γῆ. Τί εἶσαι σὺ καὶ τί εἰμαι ἐγώ. Κι' ὅταν πλεῖα ἡ ψωροπερηφάνεια πάρῃ τὸν κατήφορο, τότε δὲν βλέπει μπρὸς τῆς· πελαγώνει ἄψε σῶσε. Ἀκούστε· Ἀρῶ σταθῇ ἀρχινᾷ τὴν προσευχή του. Κι' εἶναι προσευχή κείνη πού λέγει: Καθόλου· εἶναι ἀπόφαση καὶ δικαίωση γιὰ τὸν ἑαυτό του· δὲν παίρνει συχώρεση ἀπ' τὸ Θεὸ παρὰ σὺν νὰ τᾶχουνε ἴσα ἴσα ἀρχινᾷ νὰ τοῦ λέγῃ, πῶς αὐτὸς εἶναι κι' ὅχι ἄλλος· ὅλα του σωστά, ὅλα του μετρημένα, ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος εἶναι πρόστυχος, τιποτένιος· ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι· εἶναι ἄρπαγοι, ἄδικοι, γυναικάδες ἢ τελώνηδες. Κοιτάξτε μυαλά· μονάχα ὁ Θεὸς ἐλογίστηκε πῶς εἶναι «ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρῶν» πῶς εἶναι καρδιογνώστης τοῦ κόσμου, κι' ὅμως ἐρχεται ἓνας ψευδοδάσκαλος, ἓνας Φαρισαῖος καὶ μονοκοντυλιᾶς κρίνει τὸν κόσμον· ὅζω ἀπὸ μένα, οἱ ἄλλοι εἶναι κλέφτες, ἄδικοι, τιποτένιοι. Καὶ πᾶνω πάνω γιὰ στολίδι τέτοιας ζευξικῆς ἀφήνει τὰ δυὸ ξεχωριστὰ του παινέματα· νηστεύω δυὸ φορές τὴ

ζητοῦσαν ἀλλαγές, εἶτε τοὺς Πελοποννησιώτες ὅσους τύχαινε κάθε φορὰ. Καὶ τοῦτο μ' ἐπίεισε νὰν τὰ γράψω καὶ νὰ βγῶ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσή μου, τὸ πῶς ὅλοι οἱ προϋποτινέ μου τὴν παρὰτρεξαν (66) ἀπὸ τὴν ἐποχὴ κι' ἱστοροῦσαν ἡ τὰ Ἑλληνικὰ τὰ ἀρχύτερα τῶν Μηδικῶν ἢ τὰ Μηδικὰ τὰ ἴδια, κι' ὁ μόνος πού ἄγγιξε ἀπὸ τὰ περιστατικά στὴν Ἀττικὴ τοῦ ἱστορία, ὁ Ἑλλάνικος, τὰ πέρασε ἔτσι σύντομα κι' ἀόρτις καὶ στραβοχρονολόγητα. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ ρήχουν καὶ πῶς στῶν Ἀθηναίων τὸ κράτος μὲ τί τρόπο στήθηκε.

98. Πρῶτα τὴν Ἡῶνα τὴν κεντὰ στὸ Στρυμόνα πού τὴν κρατοῦσαν οἱ Μῆδοι τὴν πολιόρκησαν καὶ κυρίεψαν (67) μὲ στρατηγὸ τὸν Κίμωννα τοῦ Μιλτιάδου· ἔπειτα τὴ Σκύρο, τὸ νησί τοῦ Αἰγαίου, πού τὴν κατοικοῦσαν Δόλοπες, τῆς πούλησαν τοὺς κάτοικους καὶ στείλανε δικούς τους. Μὲ τοὺς Καρυστινοὺς πάλι ἔκαναν πόλεμον δίχως ν' ἀνακατεφτοῦν οἱ ἄλλοι οἱ Ἑβόιατες, κι' ἀργότερα τοὺς παραδόθηκαν οἱ Καρυστινοὶ μὲ ὄρους. Κατόπι πολέμησαν τοὺς Ναζιῶτες ἀποστατημένους, καὶ τοὺς ὑποτά-

ξαν μὲ πολιορκία. Ἀπὸ τὴν πρώτη συμμαχικὴ πολιτεία σκλαβώθηκε στανικὰ τῶν παραδεγμένων· ἔπειτα ὅμως μιὰ μιὰ κι' ἄλλες μὲ τὴ σειρά τους.

99. Καὶ τοὺς σηκωμούς τοὺς γεννοῦσαν κι' ἄλλες ἀφορμές, τὸ περισσότερο ὅμως ὁ παρακρατημὸς τῶν φόρων καὶ καταβίων, καθὼς καὶ μερικῶν ἴσως ἡ μὴ ἀποστολὴ στρατοῦ. Γιατί οἱ Ἀθηναῖοι δὲ χάριζαν τὸ παρμηκρὸ, καὶ καταντούσανε βάλανο μὲ τὸ σάινε κάθε φορὰ τοὺς συμμάχους, ἀνθρώπους ἀσυνειθιστοὺς σὲ κόπους καὶ βαρετούς. Μῆτε (68) τοὺς εἴτανε δύσκολο νὰ καταπονοῦν τοὺς ἀποστάτες. Ἐδῶ ὅμως ἐφταιγαν οἱ ἴδιοι οἱ συμμάχοι. Γιατί μ' ἀπὸ τῆς τῆ βαρετοσύνης τῶν πολέμων οἱ πιὸ πολλοί, μὴ θέλοντας ν' ἀφίνουν τὸν τόπο τους, ἀναδέχτηκαν ἀντὶς καράβια νὰ καταβάλλουν τὸ μέρος τους σὲ ἱστίμο χρηματικὸ, κι' ἔτσι ὅχι μονάχα πλήθαινε τῶν Ἀθηναίων τὸ ναφτικὸ μ' ἐξοδὰ τους, παρὰ σὺν ἀποστατοῦσαν ἐμπαιναν κιόλας στὸν πόλεμον ἀνοργάνιστοι κι' ἄπειροι.

100. Κατόπι ἐγίνε κοντὰ στὸν Ἐβρουμέδο ποταμὸ τῆς Παμφυλίας ἡ διπλὴ μάχη, στεριανὴ καὶ θαλασσινή, τῶν Ἀθηναίων καὶ συμμάχων μὲ τοὺς

Μήδους, καὶ νίκησαν τὴν ἴδια μέρα καὶ τὶς διὸ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ στρατηγὸ τὸν Κίμωννα τοῦ Μιλτιάδου, καὶ πῆραν ἡ κατὰστρεψαν Φοινικικὰ τρίκροτα ὡς ἴσως διακόσα. Ἀργότερα ἔτυχε νὰν τοὺς ἀποστατήσουν οἱ Θάσινοι, φιλονεικῶντες μαζί τους γιὰ τὰ Θρακικὰ λιμάνια ἀντίπερα καὶ γιὰ τὶς μίνες πού καρπονόντουσαν. Τότες ἀρμένισαν οἱ Ἀθηναῖοι στὴ Θάσο καὶ νικῶντας στὴ θάλασσα πάτησαν τὸ νησί. Στὴν ἴδια ἐποχὴ ἔστειλαν ἀπάνου στὸ Στρυμόνα 10,000 κατοικιστάδες, πολῖτες δικούς τους καὶ τῶν συμμάχων, μὲ σκοπὸ νὰ θεμελιώσουν τοὺς Ἑνιά Δρόμους, καθὼς τοὺς λέγανε τότες, ἡ τὴν Ἀμφίπολη πού λένε σήμερα. Καὶ μιὰ στιγμή στὴν ἀρχὴ (69) κυρίεψαν τοὺς Ἑνιά Δρόμους· ὅμως προχωρῶντας ἔπειτα ὡς στὰ μεσόγεια τῆς Θρακίας χαλαστήκανε στὴ Δραβησκὴ τῆς Ἡδωνικῆς ἀπὸ τοὺς Θράκες συνασπισμένους ὄλους (70), πού δὲν

(69) αὐτοί. Γράψε αὐτίκα ἡ τὸ αὐτίκα = ἀμέσως μὰ πρόκειται. Πρὸς 6, 57 τὸ αὐτίκα διαφεύγει—ὅστερον ἀπὸ τοῦ οὐ ραδίως διετέθη. Σ' ἀπὸ τῆς σημασίας πὺρ συνειθισμένο εἶναι τὸ παραυτίκα, ὅπως αἱ παραυτίκα ἡδοναὶ κτλ.

(70) Συμπάντων. Ὁ Heilmann ξυστάντων. Νομί-ζω ξυμδοθηδάντων.

(66) ἐκλιπές. Νομίζω ἐλλιπές.

(67) ἠνδραποδίσαν. Μοῦ φαίνεται ξένο.

(68) Τὰ λόγια ἦσαν δὲ ὡς τὸ ἴσου μοῦ φαίνονται ξένα.

βδομάδα, κι' απ' όλα μου τὰ κέρδη βγάζω τὰ δέκατα για τίς λειτουργίες μου. Τοῦτο δὲ εἶναι κι' ἄν εἶναι· ἀφοῦ καταλάλησε ὅλον τὸν κόσμον μαζωμένον καὶ τὸν πτωχὸ τὸν Τελώνη, πού τὸν ἔβλεπε μπρός του νὰ στέκη με τὴν ταπεινότητά, καυκίεται ὥστε-ρα πῶς νηστεύει τὰ τετραδοπαράσκευα.

Κοιτάζετε ὁλόγυρά σας, Χριστιανοί μου, νὰ ἰδῇτε τοὺς Φαρισαίους τοῦ καιροῦ σας· ἀλλαγὴ ὀνομάτου, ἀλλαγὴ φορεσιᾶς, τρόπου, λόγου, μὰ ψυχῇ, μὰ καρδίᾳ, μὰ μυκλὸ τὰ ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα. Ἀκαρδοί, σκληροί, ψηλομύτες, νὰ τὰ γνωρίσματα τῆς κοινωνίας μας. Σκοντάφτει ἕνας μας καὶ πέφτει καταγῆς· τύφλα, ὅλοι ἀπὸ παντοῦ φωνάζουμε καὶ κανέναν μας δὲν τοῦ δίνει χέρι νὰ σηκωθῇ. Ἡ ἀπονία μας γεννᾷ τὴ δυστυχία τοῦ ἀδερφοῦ μας, καὶ ἡ δυστυχία τοῦ γεννᾷ τὸ μῖσος. Μὰς μισεῖ με τὴν καρδιά του, κι' ἂν μπορεῖ μὰς βγάζει καὶ τὸ μάτι, για κεῖνο τὸ ἄκαρδο «τύφλα» πού τοῦ φωνάξαμε τὴν ἡμέρα πού γλίστρησε. Διαβάζετε τὸ φονοπάζαρο κάθε μέρα κι' ἀνατριχιάζετε για τὸ αἷμα πού βλέπετε νὰ χύνεται στὴν κακομοίρα τὴν Ἑλλάδα. Ἐπήρατε ὅμως τὸ λυχναρί νὰ ἰδῇτε παραμέσα τί θὰ βρῆτε; Τὸ σαρίκι τοῦ Φαρισαίου, τὰ φαρδομάνικά του, τὸ φυλαχτό του. τὰ ψηλωμένα του φρούδια, τὰ σφιγμένα του χεῖλια, τὴν ἀσπλαχνία του. Φαρισαῖος καὶ μάλιστα Ἀρχιφαρισαῖος αὐτὸ τὸ Κράτος πού λέγει· Ἐγὼ εἶμαι τὸ Κράτος· ἐγὼ ἀντιπροσωπεύω τὴν ἡθική, τὴν δύναμη, τὸ νόμο. Ἐχω φυλακὲς για τοὺς κλέφτες, λαμοσύνη για τοὺς φονιάδες· ἔχω χωροφυλάκους, κλητῆρες, εἰσαγγεληδες, κριτάδες, ἐνόρκους, ἔχω ἀλυσίδες, μπουτρούμια, ἔχω ἀνήλιαστα ὑπόγεια, χτικιό, ἀρρώστειες, βρώμες· ἔχω, καὶ τί δὲν ἔχω; Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πού μ' ἔκαμες δυνατό. Ἄν τονε πιάσης αὐτὸν τὸ Φαρισαῖο καὶ τὸν ἀρωτήσης: Γιατί νῆχης κλέφτες καὶ φονιάδες; γιατί νῆχης ἄτιμοι; Κι' ἂν ἔχης τί ἔκαμες ὡς τὰ τώρα για νὰ μὴν ἔχης; Τί θὰ σοῦ ἀποκριθῇ; Δὲν εἶναι δική μου δουλειά. Καὶ τότε ποῖα εἶναι ἡ δική σου δουλειά; Νὰ φυλακίσω, νὰ κόβω κεφάλια. Πού θὰ πῇ: κακὸ στὸ κακὸ. Μὰ τὸ κακὸ ἢ ψηλὰ ἢ χαμηλὰ, ἢ ἐπίσημο ἢ ἰδιωτικό, εἶναι τὸ ἴδιο. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἡθικοποίηση, εἶναι ἐγδίκηση. Κοίταξες ποτέ σου, ἔ Πολιτεία, νὰ δώσης χέρι στίς κακομοιρίες τοῦ λαοῦ σου, νὰ τὸν προφτάσης νὰ μὴ γένῃ κλέφτης, φονιάς, ἄτιμος, ψεύτης; Ὁχι, παρὰ λῆς: Ἐγκλημάτισες; Σὲ παίδεψα. Αὐτὸ ἔκαμες, αὐτὸ κάνεις. Ἐξαρχαλώνεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ θαρρεῖς πῶς τονε στερεώ-

καλόβλεπαν τὸ θεμέλιωμα τῆς θέσης.

101. Κι' οἱ Ὀθωνοὶ, ὅτα νικηθῆκαν στὴ μάχη κι' εἶταν πολιορκημένοι, ἔκραζαν τοὺς Λακωνες καὶ τοὺς παρακαλοῦσαν νὰ βοηθήσουν πατώντας τὴν Ἀττική. Κι' ἀφοῦ τοὺς τῶταξαν κρυφὰ καὶ σκόπευαν, μὰ στὸ μεταξύ τοὺς ἀμπόδιζε ὁ σεισμός πού ἔγινε, ὅταν κίελας ἀποστατώντας οἱ Ἐλλωτες, καθὼς κι' ἀπὸ τοὺς γυροχωρίτες οἱ Θουριᾶτες κι' οἱ Αἰθιαῖτες, ἐπίασαν τὴν Ἰθάκη. Ἐλλωτες οἱ περισσότεροι εἶσαν οἱ ἀπόγονοι τῶν Μεσσηνίων τῶν παλίων πού σκλαβώθηκαν ἄλλοτες· για τοῦτο ὀνομάστηκαν κι' ὅλοι τοὺς Μεσσηνιοί. Ἐτσι λοιπὸν οἱ Λακωνες εἶχανε στὰ χεῖρά ἀφτόν τὸν πόλεμο με τοὺς μέσα στὴν Ἰθάκη· κι' οἱ Ὀθωνοὶ ὥστερα ἀπὸ τριῶν χρόνων πολιορκία προσκυνήσαν με τὸν ὅρο νὰ γκρεμίσουν τὸ τειρὶ τους καὶ νὰ παραδώσουν τὰ καράδια, ὀρίζοντας καὶ τί χρήματα θὰ πλερώσουν ἀμέσως ἢ θὰ συνεσφέρουν τοῦ λοιποῦ καὶ τραβήχτηκαν ἀπὸ τὴ στεριά καὶ τίς μίνες.

102. Κι' οἱ Λακωνες, καθὼς ὁ πόλεμος με τοὺς μέσα στὴν Ἰθάκη τραβοῦσε σὲ μᾶκρος, προσκαλέσανε βοηθοὺς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι' ἄλλα μέρη. Κι' ἦρθαν οἱ Ἀθηναῖοι μ' ἀρκετὸ στρατὸ καὶ με τὸ στρατηγὸ Κίμωνα. Καὶ τοὺς προσκάλεσαν ἀφτοὺς καθαφτὸ σὰ φημισμένους δυνατοὺς τειχομάχους, ἐπει-

νεις. Ὅταν αὐτὴ ἡ λασπουριά εἶναι λαός σου, τί προκοπὴ ἔχεις ἐσὺ καὶ μοῦ ψηλώνεις τὰ φρούδια καὶ μοῦ τρίζεις τὰ δόντια; Τί στέκεις ξέχωρα, Φαρισαῖε, καὶ φωνάζεις τὸν κόσμον τύφλα; Αὐτὴ ἡ τύφλα εἶναι δική σου, εἶναι δική σου ντροπὴ, δική σου περμπή.

Νὰ πού ἤψαμε ἕνα μεγάλο καὶ τρανὸ Φαρισαῖο· θέλετε κι' ἄλλους; Κλείστε τὰ μάτια σας κι' ὅποιον πιάστε, εἶναι τέτιος ἀλάθευτα. Ἐμπάτε στὸ πρῶτο σκολειό· πιάστε τὸν πρῶτο ἀγράμματο δάσκαλο, μιλήστε του για τὴν ἀγραμματοσύνη τοῦ λαοῦ· θαρρεῖτε πῶς θὰ ντροπιαστῇ ἢ πῶς θὰ λυπηθῇ τὴν ἀφώτιστη φτωχολογία; Ὁχι· καθόλου· θὰ βρῆση πατόκορρα «τοὺς ἀγράμματοις, τοὺς ἀγελαίους, τοὺς βαρβάρους καὶ χυδαίους» καὶ θὰ σφογίση τὰ χεῖλια του ἀπ' τὴ γλύκα τῆς καταλαλιᾶς. Θέλετε χειρότερο Φαρισαῖο; Ἀφοῦ στράβωσε τὸ ἔθνος, τώρα καὶ τὸ βρίζει για τὴν ἀγραμματοσύνη πού τοῦρριξε στὸ κεφάλι, περσία πού ὁ ἄλλος Ἀρχιφαρισαῖος τὸ Κράτος με πολλὰ μιλλιούνια ἐπλήρωσε καὶ πλερώνει. Νὰ λοιπὸν τὸ Φαρίσεμμα τὸ συχαμερὸ, τὸ ἀληθινὰ ταπεινωμένο. Αὐτὸς εἶναι τριγύρω μας ὁ κόσμος. Κι' ὁ πτωχὸς ὁ Τελώνης; Σωστός ἄνθρωπος πού νοιώθει τίς λειψάδες του καὶ γυρεύει τὴν γιὰ-τρεῖά τους. Θεέ μου, συχώρεσέ με τὸν ἀμαρτωλό. Ὁμορφὴ ἡ ταπεινότης του, γλυκὸ τὸ συμπάθειο τῆς. Κεῖνος πού δὲν κοιτᾷ νὰ σηκώση τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ, διορτώνεται, κι' ὅποιος διορτώνει τὸν ἑαυτὸ του διορτώνει καὶ τοὺς ἄλλους· εἶναι ὁ χρησιμὸς ἄνθρωπος τῆς κοινωνίας. Ἡ ταπεινότης του γεννᾷ πάντα ἀγάπη, σβύνει τὰ μίσση κι' ἀδερφώνει ὅλον τὸν κόσμον.

Μακριὰ ἀπ' τοῦ Φαρισαίου τὸ ψήλωμα, ἀδέρφια μου· ζουλέψετε τὴ μετάνοια τοῦ τελώνη· αὐτὴ σώνει καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔθνη. Κεῖνος πού κοιτάζει τὰ οὐράνια δὲ βλέπει μπρός του· σκοντάφτει μέσα στὸ ἴσωμα. Μόνο ὅποιος κοιτάζει μπρός του καὶ παραδέχεται τίς ἀδυναμίες του διορτίνεται, προκόφτει καὶ μεγάλωνει. Πάντα σωστός βγαίνει τοῦ Κυρίου ὁ λόγος: Ὁ ὕψων ἑαυτὸν ταπεινωθῆται καὶ ὁ ταπεινὸς ἑαυτὸν ὕψωθήσεται.

Ο ΚΗΡΥΚΑΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

δὴς καθὼς βάσταε καιρὸ ἡ πολιορκία τειχομάχοι· εἶταν ἡ ἰδέα πῶς λείπουν· γιατί ἂν ἤθελε δύναμη, θὰν τῶπαρναν τὸ κάστρο. Ἀπὸ τοῦτον τὸν πόλεμο ξέσπασε πρώτη φορὰ φανερὴ δυσανεμία τῶν Λακωνων καὶ τῶν Ἀθηναίων. Σὺν εἶδαν δηλαδὴ οἱ Λακωνες τὸ κάστρο πῶς ἔστεικε ἀπαρτο (71), φοβήθηκαν τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀποκοτιά καὶ σκανταλωσύνη, μήπως —καθὼς μάλιστα τοὺς εἶταν ἀλλόφυλοι —πειστοῦν ἀπὸ τοὺς μέσα στὴν Ἰθάκη καὶ ταράξουν, κι' ἔτσι ἀφτοὺς μονάχα ἀπ' ὅλους τοὺς συμμάχους τοὺς ἔστειλαν πίσω, χωρὶς νὰ δείξουν ὑποφιασμό, παρὰ εἰπόντας ἔτσι πῶς πιά δὲν τοὺς χρειάζονται τίποτα. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἐνίσταν πῶς δὲν τοὺς ξαπόστελναν ἀπὸ καλὸσύνη παρὰ γιατί τοὺς συνεμπίκε κάποιος ὑποφιασμός, καὶ καταγαναχτισμένοι με τὸ προσβλητικὸ φέρισμα τῶν Λακωνων, ἐφτὺς μόλις ἐφυγαν, ἐκοψαν τὴν συμμαχίαν τὴν κανωμένη μαζί τους ἐναντία τοῦ Μήδου, καὶ συμμαχήσαν με τοὺς Ἀργῆντες, τοὺς ὀχτροὺς τῶν Λακωνων. Ἀντάμα ἐκλείσαν κι' οἱ διό τους τοὺς ἰδίους ὄρκους καὶ συμμαχία με τοὺς Θεσσαλοὺς.

103. Κι' οἱ μέσα στὴν Ἰθάκη, σὺν πέρχταν τέσσερα χρόγια (72), ἐπειδὴς δὲ μπορούσανε πιὰ νὰ

(71) βίβλ. Τὸ ἔδωλε δ Krueger.

(72) δεκάτη. Ὁ ἴδιος τετάρτη.

ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

1.

Ζαλώθηκε τὰ ξύλα τῆς
Κ' ἡ κόρη ἐννοια δὲ βάζει
Για τὸ βοσκὸ πούναι σιμὰ
Καὶ τὴ γλυκοκοιτάζει.

Μὰ ὁ πιστικὸς με πονηριά
Τῆς βγαίνει μπρός στὸ δρόμο
—Τὰ ξύλα θὰ σοῦ πέσουνε—
Τῆς λέει με κάποιον τρόπο.

Κάνει νὰ σφίξει τὸ σκοινὶ
Ποῦ τὴ ζαλιὰ εἶχε δέσει.
Καὶ πιάνοντας γλυκοφιλεῖ
Τὴν κόρη ἀπὸ τὴ μέση.

2.

Σὺν παπαρούνα ἀπ' τὴ ντροπὴ
Μὲ κίνημα γοργὸ
Σκούπισε ἡ κόρη τὸ φῆλι,
Φρενιάζει ἀπ' τὸ θυμὸ.

Καὶ λέει νὰ ρίξη τὴ ζαλιὰ
Καὶ νὰ τὸν κυνηγήσει,
Μ' ὅσες κι ἂν ἔχει τὸ βουνὸ
Πέτρες νὰ τὸν χτυπήσῃ.

Μὰ με τὴν κλίτσα του ὁ βοσκὸς
Γελώντας, πᾶει, πᾶει.
Ὁἴμῃ, τὰ πόσκια πήρανε,
Κάλλιο νὰ βοδολᾷ.

3.

—Ὁχοῦ, μπροστά μου μὴν ἐδγεῖς
Κ' ἡ τύχη μὴ σὲ βγάλῃ,
Τὶ θὰ σοῦ σπάσω τὸ ξερό,
Μπαμπέσῃ, τὸ κεφάλι.—

Κι' ἄλλες βλαστήμιες καὶ φωνές
Κι' ἄλλες τρανές φθοέρες
Ἡ κόρη στέλνει τοῦ βοσκοῦ
Τώρα δυὸ τρεῖς ἡμέρες.

Κι' ἀπὸ τὸν κοκκινόδραχο
Ψηλὰ ὁ βοσκὸς τῆς κρένει.
—Σὰ δὲ με φίλινες καὶ σὺ,
Γι' ἀφτό εἶσαι πειδωμένῃ.—

4.

Μυγιάστηκαν καὶ ὄψανε
Τὰ βῶδια, ὄχοῦ, τρεμούλα!

βαστάζουν, ἔδωκαν κατὸ τ' ἄρματα με τὸν ὅρο νὰ μὴν πάθουν, ὅμως ν' ἀποσυρθοῦν ὀχ τὴν Πελοπόννησο δίχως νὰ ξαναπατήσουνε πιὰ εἰδεμή, ὅποιος σκάνεται νὰ μὴν σκλαβώσῃ τοῦ πιάστη. Καὶ πέτυχαν τέτιους ὄρους· ἐπειδὴς εἶχε ἄλλοτες δοθεῖ κι' ἕνας Πυθικός χρησμὸς πτοὺς Λακωνες, πῶς ν' ἀφίσουν τὸν πρόσπερτο τοῦ Δία τοῦ Ἰθωμάτη (73). Ἐτσι ἀποσύρθηκαν με τὰ γυναικόπαιδά τους, κι' οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς συμάχωσαν ἀπὸ ἔχτρα τότες πιά τῶν Λακωνων καὶ τοὺς κατοικίσανε στὴ Νάξοπαχτο πού εἶτι εἴτυχε τότες νὰν τὴν πάρουν ἀπὸ τοὺς Ἀσκροὺς τοὺς Ὀζόλες. Με τοὺς Ἀθηναίους πῆγαν κι' οἱ Μεγαρίτες ἀποστατώντας ἀπὸ τὴ Λακωνικὴ συμμαχία, ἐπειδὴς οἱ Κορθινοὶ για κάπιο ζήτημα συνόρων τοὺς βασανίζανε (74) με πολέμους. Ἐτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίασαν τὰ Μίγαρα καὶ τίς Πηγές, καὶ τῶν Μεγαριτῶν τοὺς ἐχτίσαν τὰ μακροτείχια τὰ ἀπὸ τὴ χώρα ὡς τὴ Νίσαια, καὶ τὰ φρουροῦσαν οἱ ἴδιοι. Ἀπὸ τότες καθαφτὸ πρωτάρχισαν οἱ Κορθινοὶ νὰ θέρουν τὸ σφοδρὸ ἐκείνο μῖσος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

(73) Ἰθωμάτα. Ὁ Κώδεται: Ἰθωμάτα.

(74) πολέμῳ κατεῖχον. Γράψε πολέμῳ ἐτρύχον ἢ κατέτρύχον. Πρβ. 1, 126 τρυχόμενοι τῷ πολέμῳ. 7, 28 τῷ πολέμῳ κατὰ πάντα τετρυχωμένοι. Πρβ. καὶ 4, 60.